

# EVOLUTIA

SCRIITORI ARDELENI:



*Alexandru Ciura.*

Bibl. Univ. Cluj  
Nr. 1463-1922

Prețul 5 Lei.

# EVOLUȚIA

LITERARĂ, ARTISTICĂ, SOCIALĂ.

REVISTĂ ILUSTRATĂ, APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ. REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA  
CLUJ, STRADA NICOLAE IORGA No. 23. — TELEFON No. 310.

DIRECTOR-PROPRIETAR:  
Dr. ALEXANDRU MUREȘIAN

SECRETAR DE REDACȚIE:  
IUSTIN ILIEȘIU

ABONAMENTUL: 1 AN 120, JUMĂTATE AN 60, 3 LUNI 30, UN NUMĂR 5 LEI.

## CUPRINSUL:

Ardeal . . . . .	<i>I. Marțian</i>	Din fundul amintirii . . . . .	<i>V. Munteanu</i>
Bâlciul . . . . .	<i>Vasile Al-George</i>	Anul nou . . . . .	<i>Gavil Todica</i>
Clopoțele, tunurile . . . . .	<i>Emil Isac</i>	Cântec de iarnă . . . . .	<i>Iustin Ilieșiu</i>
În labirint . . . . .	<i>Ilie Marin</i>	Povestea zânelor . . . . .	<i>George Baiculescu</i>
Văpae de lună . . . . .	<i>Ecaterina Pitiș</i>	În cimitir)	
Sonet . . . . .	<i>T. Murășanu</i>	Nimic ) . . . . .	<i>Ana C. Kernbach</i>
Cum caracterizează )		Sunt )	
Românul vecinii săi ) . . . . .	<i>Dr. Iosif Popovici</i>	Gloria Cumpărată (Zarin) . . . . .	<i>Nina Donos</i>
Om și Dobitoc . . . . .	<i>V. Militaru</i>	Seară . . . . .	<i>Dinu Geoglovanu</i>
Teatru. — Opera. — Insemnări. — Cărți. — Bibliografie. — Numeroase clișee de actualitate. — Desemne de Eugen Normand și Mitică Mărculescu.			

## Seminarul de drept

Dr. Mureșian.

TELEFON No. 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga No 23.

Uzina electrică a orașului sub conducerea soc.

**Ganz** Cluj, Cal. Reg. Ferdinand No 30.  
Palatul Széky. — Telefon 403.

Execută instalații electrice și transmisiuni de curent.  
La comandă livrează instalații de motoare electrice.  
Lampadare și alte materiale pentru inst. permanente

## Banca Ardeleana

și Casa de Economie

Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

Depot

## „Au Bon Gout“

Paris—București. EUGEN BÁRDOS.

CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 4.

## Luis Janky

blanar

Cluj, Strada Universității No. 1.

În salonul central de frizerie și manicure pentru dame efectuează PERSONAL toate lucrările de frizerie,  
... ondolări, spălătul capului ...

**IULIA PÉTERFY**

CLUJ, Strada Calea Regele Ferdinand No. 13, în curte.





## ARDEAL.

Zilnic ne izbim prin coloanele ziarelor de condamnarea fără cruțare a regionalismului, care încă tot mai tulbură unele mentalități vanitoase de ale politicianilor noștri. Este detestabilă această persistență în rătăcire și nu ne face onore nouă Ardelenilor Deci noi, cei mulți și buni cari nu suntem politicieni să condamnăm și noi regionalismul politic și să ne bucurăm de întregirea neamului care s'a înfăptuit spre fericirea noastră.

Dar, în afară de regionalismul din domeniul politiceii, există și o altă specie de regionalism în domeniul vieții private, care se manifestă în expresia mândriei noastre de a fi Ardeleni. Această mândrie inofensivă care tinde escludiv la ridicarea moralului nostru, rezidă în conștiința, că frumoasa noastră țară, încunjurată de cununa neperitoare a munților înalți, împrejmuiți de labirintele văilor adânci, a fost leagănul neamului românesc; că Ardealul nostru este centrul și totodată cea mai civilizată, mai bogată și mai importantă dintre toate giuvaericele câte aparțin coroanei de oțel; că noi suntem fiii acestei țări și împotriva noastră și a înaintașilor noștri s'au îndreptat toate acțiunile cele mari de opresiune și s'au țesut toate intrigele dușmanilor cari urmăreau scopul desființării noastre naționale. Pe plaiurile noastre au fost stabiliți coloniști străini cu sutele de mii; aci ni s'a creat prin legislația vitregă cel mai dejositor raport social al timpurilor, cu menirea să ne extermineze! Și toate acestea s'au pus la cale pentru că dușmanii noștri știau că distrugerea elementului românesc din Ardeal va avea în consecință nimicirea desăvârșită a neamului românesc întreg. Veacuri de-a rândul am suferit în sfârșit cu nedejdea vremilor mai bune; iar acum, în fine, când din apriga luptă seculară am eșit învingătorii, s'ar putea oare să nu fim mândri de țara noastră, de înaintașii noștri și chiar și de noi înșine? Iată criteriul regionalismului nostru cinstit, care nu se va stinge în grabă!

Este știut, că noi numim țara noastră *Ardeal* și pe noi înșine ne numim *Ardeleni*, de vreme ce intelectualii din vechiul regat numesc țara noastră *Transilvania* iar pe noi ne numesc *Transilvăneni*. Frații noștri au o aversiune împotriva terminului de *Ardeal*, pentru că, sprijiniți pe opinia unor savanți în materie de istorie și filologie, ei sunt de convingere că acest cuvânt este adoptat dela opresorii noștri Unguri și ei țin, că ei se exprimă în o formă mai aleasă întrebunțând terminul medieval latin de *Transilvania*.

Noi, la rândul nostru, ridicăm protest împotriva acestei obișnuințe, precum pe vremuri am protestat cu toții împotriva numirii de *Valachi*, pe care ne-au dat-o alte nații streine. Noi nu voim ca frații noștri să ne numească nici pe noi, nici țara noastră cu vre-un alt termen, decât cu acela, pe care îl considerăm noi de al nostru și pe care noi știm că l'am erezit dela antecesorii noștri Daci și Romani. Pentru că opinia savanților în ce privește prioritatea formei ungurești nu e decât o invenție lipsită de temei, de pe vremurile

## BALCIUL.

*Pe șatre curge soare  
Și lumea înneacă fața târgului...  
Dogoare...  
Se 'ntind bazarele cu jucării  
Cât ține piața,  
Cumpărătorii vin, —  
Li mână viața...*

*Flășnete plâng și țipă papagali,  
Maimuțe caută să ne-arate  
Că ne sunt semeni,  
Dar nu pot să și ascundă lungul cozii;  
Prin praf se văicăresc schilozii  
Și roagă har dumnezeesc  
Pentru mulțimea care trece  
Și nu li-aruncă nici un gologan...*

*In cortul alb Sybila,  
Ce vede tot și știe tot,  
Ghicește viitorul, —  
Cu 'nțelepciunea ei  
A minunat poporul...*

*Bătrânii poartă nasuri de hârtie,  
Copiii toți și-au cumpărat mustață,  
(Iși caută-o atitudine în viață)  
Și până'n cer e plâns și veselie...*

Vasile Al-George.

când Ungurii începură a ne contesta autohtonía pe acest pământ strămoșesc.

Nimeni nu poate trage la îndoială, că locuitorii din vechimea cea mai îndepărtată, au avut un termen toponimic propriu pentru denumirea ei, dată fiind situația ei geografică importantă precum și hotarele ei naturale atât de bine precizate. Nu putem deci presupune, că acești oameni în o bună dimineață din secolul al treilea sau al patrulea din era creștină să își fi uitat, cu mic cu mare, cum se numește țara lor și că această demenție ar fi cuprins și pe vecinii lor, pe toți fără excepție! Este inadmisibil deopotrivă, că de acolo în colo secolul de-a rândul nu s'a mai simțit nevoia de a întrebuița o numire proprie pentru această țară până la venirea Ungurilor. Dar se știe că Ungurii dădură prima numire Ardealului în limba lor cea veche în forma de *erdeu-eleve*, care se afirmă că este o traducere fidelă a latinescului *Transilvania*. Această formă originală, primitivă ungurească în decursul timpurilor se modifică, se metamorfozază, se tocește pe scara următoare: *erdeu-eleve*, *erdeu-elve*, *erdeu-eleu*, *erdeleu* și în fine se obține actualul *Erdély*. Acum se naște întrebarea: Pentru ce oare nu au acceptat Românii prima formă de *erdeu-eleve*, care afirma-

tive mai dănuia și prin secolul al XIII-lea, sau a doua de *erdeu-elve*, fia chiar și a treia care domina prin secolul al XV-lea în care nu mai contestă existența elementului românesc în Ardeal nimeni? Pentru ce să fi așteptat Românii până va ajunge termenul unguresc la penultima, sau chiar la ultima fază de metamorfozare, ca din aceea să își formeze apoi numele propriu pe seama lor? Aci ne miră numai că cum de nu au utilizat aderenții teorii lui Roesler acest fapt ca dovadă a absenței Românilor din Ardeal înainte de secolul al XVII-lea?

De altă parte depășește cunoștințele nostre filologice să putem pătrunde în misterele limbilor turanice ca să ne explicăm cum sufixul unguresc *ély* în cazul *Erdély* să fie o prescurtare din *elve*, *elve* sau *eleu*, când în limba ungurescă mai există o serie de cuvinte cari se termină în sufixul *ély* p, e. *borbély*, *esély*, *estély*, *seregély* etc. ale căror sufixe nici la un caz nu au a face cu metamorfoza menționată și în general nu se mai găsește în limba ungurescă un al doilea cuvânt care să se termine în sufixul *ély* prescurtat din *eleu*.

Muntenia noastră se numește în limba veche ungurescă *Havas-elve*. Acest termen însă nu a urmat metamorfoza lui *Erdély*, ci a cristalizat în forma *Havaselve* și întâmplător nici nu a fost acceptat în limba românească, ne fiind eschis că după analogia lui *Erdély* va fi acceptat ulterior, adică atunci când cu timpul se va toci și acest termen și va primi forma de *Havasély*!

Și este oare anticul *erdeu-elve* (a cărui existență nici nu este definitiv documentată) traducerea latinescului *Transilvania*? Nu! Pentru că *trans* se traduce în unguerește cu *tul* și nu cu *eleu* ce înseamnă înainte. *Erdeu-elve* înseamnă deci în unguerește un teritoriu situat înaintea pădurii și nu dincolo de pădure. Acest teritoriu deci, privind din vest, trebuie căutat din vest de pădure. Cu atât mai mult sunt în rătăcire dintre scriitorii noștri aceia, cari necunoscând limba unguerească totuși traduc termenul ungueresc de *Erdély* în românește cu *pădure*, *pădurea-regelul*!

Cuvântul *Silvania* din numirea *Transilvania* se referă la o zonă păduroasă situată în vest de Ardeal, care este același ținut, carele și în prezent se numește în limba literară românească *Silvania* iar în limba populară *Sălagiu*. Ungurii numesc Sălagiu: *Szilágyiság* și nici când nu l'au numit în altă formă. Acest cuvânt nu are nici în limba românească nici în cea unguerească vre-o altă însemnătate, el este originar din o a treia limbă în care pare a avea înțelesul de pădure ca și *Silvania*, dovadă numirea târgului *Șimleu* pe unguerește *Somlyó* al cărui etimon pare a fi slavonul *suma* ce înseamnă încă pădure.

Acum, dacă Ungurii cuceritori înaintând înspre Ardeal, pe singura linie pe care țara aceasta putea fi cucerită dinspre vest pe acele vremuri, au ajuns până în *Silvania*, am crede că era nevoie de a traduce această numire topografică străină în limba lor, la înțelesul obștei unguerești. Dar ce să vezi? Ei acceptază pentru numirea *Silvaniei* termenul de *Sălagiu* uzitat în limba românească, pe care se mulțumesc să îl naționalizeze adaogându-i un sufix din limba proprie pentru ca să dovedească posterității că ei l'au împrumutat din românește și nu invers, în care caz s'ar numi românește aproximativ *Săleşug*! S'ar putea oare ca Ungurii după ce au cucerit Sălagiu și au trecut în

## CLOPOTELE, TUNURILE...

— Când oamenii s'au iubit și simțeau că gurile lor nu pot lăuda îndeajuns pe Dumnezeu, au turnat clopote.

— Vestii clopote iubire și dragoste și rugăciune și nădejde, și'n glasul vostru vorbească sufletul lui Isus.

— Clopotelor.

— Și a-ți vestit totdeauna Pace și viață și a-ți petrecut la nuntă pe mireasă și la mormânt pe obosit. Și a-ți chemat din întuneric pe nou născut. Clopotelor blânde, clopotelor...

— Și când oamenii nu s'au mai iubit și simțeau că gurile lor nu mai pot lăuda în deajuns pe Dumnezeu, au turnat din clopote tunuri.

— Și tunurile turnate din clopote au nceput să laude pe diavolul. Si gura tunului a făcut din copil orfan, și din mireasă și mamă, văduvă. Și graiul tunului a vestit pe lume — ură și sânge, păcate și durere.

— Și când oamenii iar să vor iubi, din tunuri să vor turna iar clopote.

— Și Isus va cobori din înălțime și vor îngenuchia noroadele: și sufletul celor uciși de tun se va ridica în ceriu, în dangătul clopotelor: iubiți-vă și nu vă ucide-ți oamenii. Nu mai turnați tunuri din clopote...

Emil Isac.

Ardeal să se fi luat pe seamă că numirea de *Szilágyiság* s'ar traduce în unguerește cu *erdeu* din care apoi au format pe seama Românilor un termen nou pentru denumirea Ardealului care în limba românească nu exista? Cu această ocazie au mai cucerit Ungurii *Marămurășul*, căruia însă nu era nevoie să-i dea un nume nou ungueresc pentru că numele lui era cunoscut cu o mie de ani mai înainte bătrânului savant roman Pliniu De asemene nu au dat Ungurii vre-o numire nouă Bihorului, nici au tradus-o pe aceasta în limba lor, cu toate că și această provincie le căzu pradă. Precum vedem deci Ungurii au lăsat cele trei provincie învecinate cu Ardealul dinspre vest cu numirile lor pe cari le aveau din vechime și au adoptat și ei acele numiri ca nume proprii în limba lor. Pentru ce oare să se fi aventat ei la o traducere științifică chiar în ce privește numirea Ardealului, care zace pe al doilea plan și în decursul primilor secolii nu forma proprietatea lor indiscutabilă decât în o mică parte?

Dacă Ungurii ar fi uzat de un nume propriu național specific ungueresc, la venirea Sașilor în Ardeal, aceștia, din respectul cuvenit față de stăpânii lor nu ar fi șovăit nici un moment să nu l'accepte în limba lor, după analogia observată de ei privitor la alte numiri topografice. Dar vedem că Sașii își formează un termen propriu național pentru denumirea Ardealului, care este cu totul independent de numirea unguerească<sup>1)</sup> Geograful sas Ioan Honter a tipărit în anul 1532 la Basilia o hartă a Ardealului în care nu face nici o amintire de numirea lui unguerească, probabil pe motivul că el știa că acea denumire nu era unguerească.

În afară de denumirea țării toponomia românească din Ardeal mai numește tot cu numele de Ardeal și un munte, care se ridică la sud-est de târgul Săliște și din care izvoarește râul Sibiului; și un confluent al Tarcăului din Moldova poartă numele de Ardeluța. Oare și aceste numiri sunt împrumutate din unguerește? Răspunză filologii noștri cari au început

<sup>1)</sup> I. Marțian. Ueber die Landesnamen Siebenbürgens. Bistritz 1906.



## VĂPAIE DE LUNĂ...

Văpaie de lună curată și sfântă  
 Ce 'n valuri bogate te verși prin ferești,  
 De n'ai fi tu rece și tristă cum ești  
 Ți-aș zice: coboară pe ochii-mi și svântă  
 Isvorul ce zace sub streășina lor,  
 Isvorul de lacrimi ce ard și mă dor.

Ecaterina Pitiș.

ae ocupa de elementele tracice în toponomia Ardealului;

Nu am pretenția ca prin modestul studiu prezent să lichidez în mod definitiv controversa din chestie, pentru că se poate că aceasta nici nu mai are nevoie de a fi lichidată, fiindcă dovezile pentru im-



PRINCIPESA MARIOARA.

posibilitatea menținerii punctului de vedere ungueresc sunt aduse de scriitorii competenți în materie. Astfel este constatat că la scriitorii bizantini era în uz numirea de Ardalos pentru Ardealul nostru încă petimpurile când Ungurii nu erau trecuți pe teritor european.<sup>1)</sup> Scriitorii bizantini au luat numirea dela scriitorii anticității clasice eline, cari o cunoșteau în aceeași formă provenind din limba Tracilor, cari au locuit pe aceste teritoare.<sup>2)</sup>

I. Marțian.

<sup>1)</sup> I. W. Nagel. Geographische Namenkunde. Leipzig H. Wien 1903. pag 12.

<sup>2)</sup> I. Marțian Despre numirile Ardealului. Bistrița 1906.

## In labirint.

Schiță de: Ilie Marin.



N'a existat numai pe insula Creta un labirint, din care să ieși la lumina binecuvântată a zilei cu firul Ariadnei în mână. Labirinturi de acestea sunt multe, chiar și în ziua de astăzi, iar firișoare de Ariadnă — atât de puține!..

A fost odată un om — să o începem ca o poveste și să o terminăm ca un roman senzațional, fascicolar — a fost odată un om, care se rătăcise într'un labirint. Ce păclă nesuferită domnea în labirint și ce zăduf în încăperile astea, încât trebuia să-ți duci mereu mâinile neliniștite la piept și să-ți deschizi gura cămășii, ca un bolnav cuprins de halucinații, și să oftezi: „Când voiu putea respira, odată și odată, aer curat?!

Oamenii se puteau vedea cu mare greu unii pe alții, dar tot se zăreau — și coridoarele erau lungi și numeroase, iar la fiecare colț de coridor sta câte unul din ei și-și depăna gândurile, încât omul, numai un cuvânt să fi rostit, și dânsii erau gata să-și mărturisască ce aveau pe inimă, par'că ar fi fost în fața unui confesor sufletesc.

S'a apropiat omul de cea dintâi ființă pe care a zărit-o prin semi-întunerecul unui coridor și, când a fost aproape de tot, a recunoscut în ea pe un țaran. Sta țaranul ca un răsvrătit și ochii îi scăpărau schintei de ură, când zări, pe celalalt, căci îi veni în minte: „ăsta-i nădrăgar“!

— De ce mă privești cu atâta neîncredere? Fiindcă sunt orașan?

— Dela oraș ne-au venit toate năcazurile!, — mormăi țaranul.

— Ești nedrept, dragul meu, — îl lămuri omul. — Uite, obârșia mea este din țărâtime, din talpa țării. Crezi dta că eu pot să-ți vreau răul?

— Dta poate că nu — dar *ăilalți!*

— Cum, „ăilalți“? Dar nu simțești că nedreptățești atâtea și atâtea suflete curate?!

— Ha ha, — răsse țaranul. — Las' numa' pe mine! O să vă pomeniți odată că țara nu vă mai dă de mâncare!

— Și crezi dta că țara e numa' n brațele dvoastră?

— Să vă vedem ce-ți isprăvi fără de noi!?

— Fără de orașeni?

— Fără de nădrăgari!

— O, biet încrezut în puterea brațului, lipsit de cărma minții!

Vorbele acestea i le-a auzit unul care se afla în partea opusă a coridorului și răspunse omului cu un: „Ia vin', nenisorule, mai aproape!“ S'a apropiat omul și de ce-a văzut s'a dat doi pași înapoi. Era un proletar. În mână cu o granată. Se juca cu ea cum te-ai juca cu o minge. Il învățase războiul jocul acesta ademenitor.

— Ei, ce spuneai, nenisorule?, — întrebă proletarul pe om.

— Că mîntea și brațul trebuie vă lucreze împreună, că vai și amar dacă mîntea orașanului e dată la o parte și te razimi numai pe brațul țaranului...

— Mai sântem și noi pe-acilea — rânji proletarul.

— Ce vrei să zici?

— Vreau să zic, că granata asta vă poate gădili pușintel pe sub nas, pe dvoastră, nădrăgarii., — și



## SONET.

*Nepăsătorul suflet, în furtună,  
De mii de ori, săracu', a sucombat,  
Dar gândul lui aprîns și 'ntraripat  
Nimic n'a fost pe lume să-l răpună...*

*Precum un pom de vremuri încercat —  
Adese ghiara rea frunzișu-i sună  
Și-udeseori toți norii se răsbună  
În trunchiul lui bătrîn și fulgerat...*

*Dar ce folos de-atîta descărcare  
Cu vifore și fulgere tirane  
În bietul trunchiu ce-abiă de se mai ține!?*

*... Sămînța lui svârlită 'n vînt tresare  
Din mii de dedesupturi suterane  
În primăvara caldă care vine!*

T. Murășanu.

proletarul făcu un gest foarte elocvent, care însemna un sbor cu picioarele 'n sus a interlocutorului său.

— Dar nu vezi, nefericitule, că granata o să te poată arunca de-odată cu mine și pe dta în aer?

— Pușin îmi pasă! Mi-am răbunat!

— Frumoasă răsbunare! Nu te gîndești la ai dtale?

— Tocmai fiindcă mă gîndesc!

La alt colț al labirintului a dat de o persoană foarte corpulentă, un bărbat între 40—45 de ani, cu favorite și cu lanț greu, de aur, pe pantece. Persoana corpulentă se gîndea tocmai, la cupoanele, pe cari le va tăia, dela cutare bancă infloritoare.

— Domnule, ești *bancher*? — îl agrăi omul.

— Bancher.

— O, bancherii zi'elor noastre! Ce misiune frumoasă! Să ajuți! Să contribui ca sărăcia, ca mizeria să dispară.

— Ian fugi de-acolea, nenisorule! Adică ce? Vrei să mă dăscălești?!

— Nu, Doamne ferește, dar zic numai așa, într'o doară... Uite — de v'ați *alia* toți bancherii de inimă, din toate țările, să chibzuiți cum să dați de lucru celor lipsiți, cum puteți sătura gurile flămânde, cari mânepoimâne vor injura, de n'au ce mânca — cum ați asigura astfel și pe-ai dvoastre chiar...

— Ian te uită! Îți iai nasu' la purtare?! Cum? dispui dta de paralele mele? Hai?

— Nu. Dar vezi, dragă domnule...

— Nici un „dragă dle“! Și-acum să te cari de aici! Nevastă-mea mă pune 'n frigare să-i cumpăr un colier de diamante, știi, ca oul de rață unul singur...

— Dar diamantele alea nu sunt lacrimi de văduve și de orfani? Le poate purta cu inima împăcată?

— Marș!, — strigă bancherul și întinse resolut mâna spre întunec.

Plecă capul omul și murmură: „Eu n'ași putea suferi pe pieptul meu diamanticele de alea“!

— Dta nu, noi da!, — îi rătează vorba bancherul, accentuând acest plural maiestetic cu toată maiestitatea.

...Intr'alt colț al labirintului dete omul de o damă, care-și *manicura* unghiile. Era o *imbogățită de răsboiu*. Ce tărăboi mai făcea, cum îi foșneau hainele de mătase, cum mirosea cale de o poștă de mirosul unui parfum penetrant, provocător și el, ca întreagă ființa ei!

— Doamnă! — zise omul, apropiindu-se și scoțând o listă de subscripție, — am auzit că ești mărinimoasă...

— Mie-mi spui?, — răsese ea cu două înțelesuri.  
— Ei, și ce vrei?

— Să subscrii aici.

— Numai atât?

— O sumă... — era să spună: rotundă ca dta, dar s'a răsgândit și a zis: respectabilă...

— Iacă, — și a scris o sumuliță cât un firicel de păr, față de rotunzimea ei milionară.

— Dar... — se încumetă să comenteze omul faptul acesta.

— Nici un „dar“, mai bine să-mi spui o firmă bună a unei manicule, căci m'am plictisit să-mi șterg și scobesc singură unghiile, — iar privirile ei par'că voiau să-i spună sfidător: „o domnul meu, dacă e la adecă, am atâtea parale încât pot chiar să plătesc unei alte femei ca să nască în locul meu“!

...Abia a scăpat de privirile doamnei, că a dat omul de-un domn cu o lavalieră albastră, cu părul lung, pieptănat aproape la Cléo de Mérode. L-a prins scandând nește versuri, cari sunau cam așa:

„Seară sculpturală, opacă —  
la-mă la pieptu-ți de — dădacă!

Dă-mi tu sânii,

Pagăni...

Să sug...

Și să fug

De-a lumii prostie, posacă“.

— Un poet, — își zise omul, — un poet futurist!  
— apoi zise „poetului“: „seară sculpturală?“ „Poetul“ îl privi superior: „Ce pricepi tu d'al de astea?! — „Sânii?“ — Firește! — Sânul — răspunse românul.

Aici l-a privit „poetul“ și mai superior ca și când ar fi aruncat Juppiter din Olimp o căutătură, sau ca și când ar fi fost regele parnasienilor. — „Prostie posacă?“ — Pleacă! — se răsti „poetul“, iar omul murmură un „genus irritabile vatum“ și-și luă tălpășița, aruncând, totuși, în treacănt cuvintele: „E păcat de timp, e păcat de hârtie, e păcat de cerneală!“

...Dar păcatul cu timpul îl săvârșea mai abitir decât poetul futurist unul, pe care l-a întâlnit acum omul nostru.

Își dase jobenul pe ceafă și cu o sticlă de șampanie în mână, fluera și cânta melodia din „Liliacul“, „Fledermaus“-ul lui Strauss: „Glücklich ist der vergisst, was nicht mehr zu ändern ist“, „Fericit — De-ai uitat — Ce nu poate fi schimbat“... Șampania spumega și i-se prelungea pe panta'oni. — Stai!, — strigă omul și-l apucă de mână pe cântăreț. — Nu strigăști dta că dacă ar fi curs mai puțină șampanie de asta, Mumm sau Veuve Cliquot sau cum îi mai zice, nu s'ar fi încurcat ițele așa de turbat și nici limbile omenesci n'ar fi rostit atâtea grațiosități? Nu înțelegi, domnul meu..., dar „domnul meu“, care arunca ceasuri de aur la țigani și care cheltuia pe-o cină, într'o seară, 6000 de Lei, cu lăutarii și cu demi-mondenele, îl apostrofă cu un „pfff“ din buze, încât fu împroșcat și omul pe vestă și trebui să se curețe, îngreșat.

Intr'alt colț al labirintului a găsit omul pe un *învățat*, care-și bătea capul, minune-mare, să afle normelor a moralei omenesci. Era înrudit învățatul cu doctorul Faust, de aceea și nasul achiliu și privirea scrutătoare și cărțile mari, de filosofie, din biblioteca de lângă dânsul.

— Ce studiezi? — l-a întrebat omul.

— Mă întreb mereu, cetind și răsctind pe filosofii timpurilor: care este scopul moral al vieții omenesci? Și oricât ași ceti, îmi apare în colțul gurii

## OM ȘI DOBITOC.

Pe strada B., lângă trotuar,  
Puternic încărcat cu lemne,  
De-un sfert de ceas a stat un car,  
In fața unei case mari  
De moșier, pe semne.

Stăpânul carului apoi  
Și-a dejugat iubiții boi  
Și, dintr'al luncii lui belșug,  
Cosit de ieri, le-a dat la jug  
Un maldăr de trifoi...

Plăvanii, galeși și cumiști,  
Apucă pale mari de fân  
Și 'nfometăți le toacă'n dinți,  
In timp ce bunul lor stăpân,  
Pe umerii 'i voinici, din car,  
la trunchii, stânjeni grei de cer  
De gârniță și de stejar  
Și 'i duce'n curte la boer...

Dar iată că Joian acum  
S'a depărtat puțin de car  
Și s'a suit de jos din drum,  
Pieziș, alături pe trotuar, —  
Prin gând să'i treacă nici decum  
Că drumuri netede'n astfel  
Nu-s pentr'un dobitoc ca el...

La braț cu două Domnișoare,  
Călcând trușăș,  
Cu fața pudruită var,  
Cu 'mbrăcăminte'n totul nou,  
Un coconăș  
E 'n mers pe-același trotuar  
Pe care șade bietul bou...

Ajunși la spatele-i acum  
Și 'nțelegând că n'are loc  
Să treacă, fiindcă 'i șade 'n drum  
Truditul dobitoc; —  
Coconul, spre a fi pe plac  
La cele două drăgălașe  
Cu buze roșii ca un rac, —  
Grăește cu dispreț: „Va-t'en!”  
Și trage bietului plăvan,  
Cu sete, două-trei cravașe.

Ca ars, plăvan se dă'napoi,  
Pe drumul hărăzit la boi, —  
Spre fericirea celor trei  
Ce rād voioși, trecând nainte, —  
Pe când Joian  
Iși ține, lungă, după ei  
Privirea tristă si cuminte  
Și'n ochii blândului lovit  
O, nu mă'nșel, a răsărit  
Acum o lacrimă fierbinte!

„Ce dobitoc!”  
Am zis pudratului neghiob,  
Când l'am văzut isbind cu foc  
In boul-rob...

Sărmane bou, ce bun, ce sfânt  
Ești tu ce rabzi că te-a lovit  
Un sclivisit  
Ce nu'și dă seama că, de veci, —  
Ieri, azi sau mâine, —  
Pe unde tu cu plugul treci,  
Răsare pâine!

De-aceia iartă-mă că eu, —  
In mila ce ți-o port mereu, —  
Te-am înjosit de-abine,  
Când tânărul sclivisit  
Ce te-a lovit,  
Zicându-i astăzi dobitoc,  
L'am pus în rând cu tine!

V. Militaru.

acel surăs dureros a lui Montaigne, surăs, care întreba  
„Ce știi din toate astea?”

— Iacă. — zise filosoful și deschise un tractat de filosofie: „Platon te îndeamnă: fii asemenea zeilor! Stoicū: trăiește în conformitate cu tine și cu natura! Epicur: Tinde spre plăcere, adică lipsă de dureri sufletești și trupești! Spinoza: Ținta supremă este iubirea intelectuală spre Dzeu. Leibniz: Tinde spre desăvârșire! Smith: Lucrează conform simțului tău moral! Kant: Lucrează astfel, ca maxima voinței tale să poată fi întotdeauna principiul unei legislații generale! Schopenhauer: Neagă voința de a trăi! Nietzsche: Nimic nu este adevărat, totul este permis. Ca să vezi durerea, îți procură ție plăcere, ca să aduci durere o plăcere și mai mare!”

— Câte capete atâtea păreri!

— Atâtea. Și nici unul n'a nimerit par'că cuiul în cap.

Ajunse până la ei un ris. Ris provocător, ris de grizetă. Omul a plecat într'acolo, să știricească ce gătlej l-a dat. Era o demi-mondenă... „nostimă”. Multora li-s'ar fi părut sânul ei perinița cea mai ideală de căpătâi.

— Ce spunea iuvățătorul ăla de colea?, — întreabă ea cu glas de sireună.

— Căuta morala în viața omenească. — Pe ce ris argințiu s'a pornit damicela, ris invidiat chiar și de zgomotul arginților lui Iuda!

— O, bietul omuleț! El nu știe că eu sunt potentata-potentatilor! — Și începu să fredoneze o arie de cancan din „La belle Helène” de Offenbach.

— Dar, să am iertare, — încercă să întrerupă omul. — Toate până la un loc! „Frumoasa Elenă” n'are rațiunea de a fi aici...

— Rațiunea... rațiunea... — și demi-mondena rise un ris tăios și sardanapalic, — lovindu-l pe frunte cu palma, — rațiunea de a fi... fi... fi...

Respirația ei pestilențiată îi făcea rău omului. Simțea cum îl subjugă pe încetul argumentele logice, de aceea își căută scăparea în fugă, ca Telemac, ascultând de sfatul mentorului său rațiunea, câtă vreme hohotea dama în urmă-i: „Idealistule”!

Și din mrejele inveninate ale cocotei s'a avântat omul mai departe în labirint, căutând o scăpare din cleștele logice, care-i cerea respicat: trebuie să dai de aer curat, în care plămâna să se simțească bine.

A găsit pe omul, care pregătea un discurs. Iși aduna gândurile domnul respectabil și, ca și când ar

1) Dicționarul noțiunilor filosofice de Kirchner-Michaelis.

fi fost pe tribună, rostea cuvintele, cântărindu-le greutatea: — Avem de a face, domnilor, cu cea mai mare canalie de pe suprafața pământului... — Mai domol, mai domol — se încercă să-l potolească omul. — Nu simțеști dta că, *dacă* caracterizezi astfel pe unul, care, ori cât de potrivit ți-ar fi, *tot* nu poate corespunde la superlativul acesta grozav?...

Oratorul privi la cel ce-l întrerupea, plin de mirare.

— Cum?, îndrăsnеști să mă întrerupi?

— De ce nu? Ascultă, domnul meu! In era aceasta a noastră suferim noi, nu-i vorbă, de o boală nouă, căreia i-aș spune *superlativitis* — dar tocmai „canalia cea mai mare de pe suprafața pământului“ e un superlativ *prea... superlativ*...

— Așa-i bine! Să-mi descarc năcazul.

— Vă să zică: năcazul! Năcazul orbește! Nu-i lași nici o ușiță protivnicului, ca să se poată îndrepta?..

— Nici una! Să dispară!

— Il anihilezi?

— Anihilez!

— Atunc e altă vorbă. Dar nobleță... Și nu putu sfârși vorba, căci trebui să fugă de privira oratorului.

Intr'alt colț al labirintului a întâlnit omul pe un *învățat*. L-a recunoscut după ochierarii dați pe nas și după degetele zgârcite de atâta scris.

Era un matematician de mare vază, care își bătea tocmai capul cum să găsească o formulă teoretică să ajungă cu aeroplanul până la cele mai îndepărtate corpuri ale sistemului nostru solar.

Când s'a apropiat omul de învățat l-a întrebat acesta:

„Cunoști dta formula: iuțeala luminii, însemnată cu C, este egală la de 3 ori 10 la potența a 10-a; Deci: C la quadrat este de 9 ori 10 la a 20-a, deci 10 la a 21-a potență?”

— N'o cunosc!, — zise omul, modest.

— Cum? n'o cunoști? Dar atunci ești beoțian!

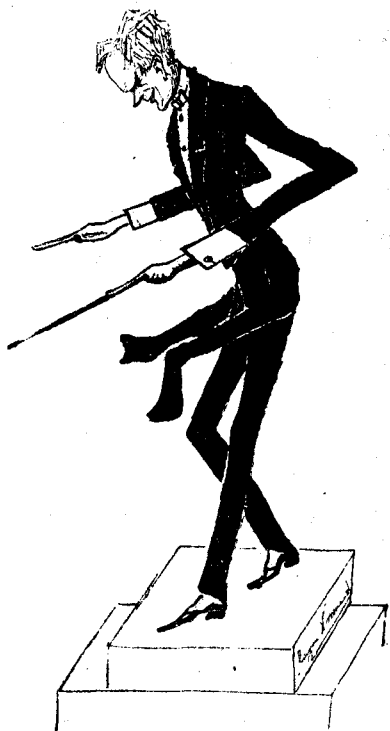
— Beoțian!

Și nici chiar învățatul, care se avânta în sferile cerești, n'a putut să se desbrace de ura, care plana prin labirint, căci — revoltat de neștiința omului — a luat, fără să se răsăndească mult, — de pe tabla neagră unde scrisese cu tibișir semnul infinitului ui, un opt (8) culcat și, sculându-l, lărgind cele două zeruri ca un *lasso* american. a prins pe om cu capul ca într'o frânghie de spânzurătoare.

— Dar e curată *nebunie!*, — începu să protesteze omul.

— Nici o *nebunie!* Iți meriți soarta!, — zise învățatul.

— Nu gădesc *iubire* la dta!, — strigă revoltat omul.



D-L SULLER, DIRIJORUL OPEREI ROM.

## DIN FUNDUL AMINTIRII.

*E sufletu-mi un schit pierdut în umbra  
Străvechilor păduri nestrăbătute,  
Cu cadre de icoane prăfuite  
In cari-mi dorm durerile, dorm mute...*

*Un schit în care 'n miez adânc de noapte,  
Molatec bate toaca de utrenii  
Și vin închinători în negre rase  
Alurecând ca sveltele vedenii...*

*In naos moare 'ncet o luminiță...*

*Nu văd ce fac icoanele în umbră,  
De-abea zăresc călugării din strană...,  
... Aud cum torc păianjenii la pânză,  
Cum Christ, pe cruce, sângereă din rană...*

*... In liniștea cuminte și pioasă,  
Vag, plânge Maica Domnului din ramă  
Și tănuiesc icoanele în umbră,  
Prin largile lor valuri de mărămă...*

*Cu glas de lemn răsună toaca iar...  
In strana dreaptă-atunci un cântăreț  
Citi ceasloave mucedee de vechi  
In legătură rasă și de preț.*

*... Citea în strana dreaptă Amintirea  
Cu glas ca un susur... departe... lin...  
Voinică 'n strana stângă sta nădejdea  
Și răspundeă, din când în când, „Amin“...*

*Alături adormind, Melancolia  
Iși tremură molatecul ei glas  
Și pâlpâia a moarte luminița  
In sfeșnicu-i, pe-un scund iconostas...*

*Călugării băteau mării surde...  
Eu m'am rugat domol atunci, în gând,  
Și de la sine-au căpătat lumină  
Un roi de luminițe, rând pe rând...*

*Scăldară schitul tot în fiorându-i  
Cu svonul lor cel vesel și bălai,  
Și înviau icoanele pe ziduri:  
... Din fundul umintirii tu zâmbeai...*

30 August 1919.

V. Munteanu.

— Iubire în matematică?

— Iubire în fața infinitului! Să simțеști cât ești de mic, să te lași condus de căldura binefăcătoare a soarelui, să înțelegi că iubirea este chiagul, că numai căldura poate *uni* sufletele...

— Hahaha! — rîse învățatul și-l trase de funia infinitului, a batjocură. — Vino cu mine, să te arăt, ca pe o ființă vrednică de arătat la Barnum.

Și au pornit amândoi prin labirint: omul înainte — învățatul pe urmele lui. Omul striga: „Iubiți-vă!“, iar fiecare din cei pe lângă cari treceau rîdea înfundat și-și ducea mâna la gură, căscând ochii mari.

— Iubiți-vă! — Oratorul, care-și ticluia diatriba, zimbi malițios: „Mai bine-mi tai mîneca decât să-i dau mâna! — Aveți să vă tăiați nu numai mînecile!, — oftă omul.

*Ilie Marin.*

— Va urma. —



## Cum caracterizează Românul vecinii săi?

Poezia populară a Românilor e un bogat prilej de o mulțime de observări și judecăți, de cele mai multe ori corecte, pentru conviețuirea lor cu popoarele vecine. Ungurul, Grecul, Turcul, Ovreiul și Țiganul formează un bogat material de studiu. Poezia satirică e plină de observări, cari ridiculizează toate slăbiciunile acestor popoare, în contrast cu partea eroică din viața lor. Afară de Slavi, popoarele menționate mai sus au fost în contact direct cu Românii, au purtat chiar războaie împreună cu ei, suferă de Ovrei și de Țigani, cari prin exploatarea lor economice au format mai mult obiectul satirii române.

De rândul acesta voesc să scot în relief numai partea eroică din viața lor.

Românul e voinic și viteaz, după cum l-a caracterizat mama lui Tudor Vladimirescu, zicându-i:

„Că un Român voinic ca tine  
Pân'ce cade, pân'ce moare  
Calcă, șerpii în picioare,  
Căci de un șerpe 'nveninat  
I se iertă un păcat!“

Alexandri, Poesii pop. p. 217.

Sau e furios, după cum vedem în „Radu, Șarban Basarab“.

„Românul e furios,  
Pe Ungur răstoarnă jos;  
Lancea știe s-o 'nvîrtiască,  
Pe Tătari să-i potopiască,  
Cu flinta știe să dea,  
Turcii grâmezi va cădea“.

G. D. Teodorescu, Poesii pop. 479.

De vitejia lui și de furia lui tremură dușmanii și independența și întregirea neamului și-a putut-o câștiga prin bravura lui de pe fronturi și prin voința unanimă a neamului de a fi una și nedespărțit.

Pe dușmanul său secular, pe Ungur, nu-l face cîne, după cum ne-a făcut el pe noi prin sărăcia imaginației sale poetice. Caracteristica acestui popor a răsărit în conștiința Românului de bună seamă, când își apărau drepturile și moșiile pe teren. Găsim în această caracteristică o notă umoristică, nu vedem în ea răsunare, dar nici măcar pornire răutăcioasă. că ci Ungurul nu-i dă prilej Românului, să-și completeze observările, pe cari le-a prins în grabă

„Ungurul-i folos  
Nu-i primejdios,  
Gura lui e mare,  
Dar nu mușcă tare“.

Alexandri, Poesii pop. 14.

Sau, după cum vedem:

„Ungur înarmat  
Trece marea fără vad“.

G. D. Teodorescu, Poesii pop. 243.

Nici nu mai stă de vorbă cu Românul să-l întrebe de sănătate, atâta e de curajos, când dă fața cu el. Puținele, dar crincenele, lupte dintre Unguri și Români au lăsat urme adânci în sufletele lor, așa că se ferește unul de altul, ca de foc,

Mai mult a suferit Românul dela Greci, aceștia prin lăcomia și prin lipsa de scrupul s'au introdus în biserica noastră, în viața de stat și ne-au ticăloșit și nimicit sentimentele bune din societate, prin zimbetul lor fals, prin evlavie lor de vulpe și prin morala lupului au produs o adevărată catastrofă, care și-a terminat jocul prin tragedia sublimă a Domnului

## CÂNTEC DE IARNĂ.

A'nceput să cânte vântul prin ulucii goi din stradă  
Și să-mi fluture la geamuri mari petale de zăpadă,  
Sugrumate de 'ntunerec mor în depărtata zare  
Galbenele felinare.

Noaptea mă cuprinde 'n brațul negrelor melancolii  
Și mă 'mbată cu otrava amintirilor târzii.

Dorm copacii...

Nici un călător pe drumuri, toate curțile-s pustii...

Palidă și somnoroasă

Moartea mi-a intrat în casă,

Și pășind prin întunerec cu pas magic de stafie,

Cântă din chitară neagră a'ngropării melodie...

Iarna 'nchiagă poduri albe peste lacuri de argint.

Visurile iar mă mint,

Dorurile-mi pleacă toate.

O durere ne'nteasă roade 'n mine

Ca un vierme într'un leș.

Casa iar mi-e criptă scundă, plină de singurătate.

Și Tăcerea- acum coboară tot mai grea —

Viscolul îngână leneș o romanță în surdină,

Mulcomit apoi se-alină

Și prevește luș la geamuri gerul, care desenează

Flori și stele

Și fantastice vastele —

Gerul, care până 'n ziuă plânge, cântă și veghiază.

Iustin Ilieșiu.

Tudor. Nici un popor nu este atât de urgisit ca și Grecul. Românul și-a părăsit casa de groaza lui și cu arma în mână abia și-a apărât moșia de aceste lăcuste veninoase.

Codreanul lui Alexandri îi caracterizează:

„Grecu-i fiară dușmănoasă,  
Grecu-i limbă veninoasă,  
Grecu-i boală lipicioasă  
Ce rătrunde pân'la oasă“.

Alexandri, Poesii pop. 91.

Tot asemenea e și servitorul grec, Pandele, a lui Vulcan;

„Aie! fiară veninoasă!  
Litfă rea, necredincioasă!“

Alexandri, Poesii pop. 138.

Sau în Iordaki a Lupului avem:

„Iată un Grec, unu! Zoi ă,  
Om de vrajbă și de silă,  
Un trimis dela Domnie  
Negre zilele să-i fie!“

Alexandri, Poesii pop. 187.

În „Visul lui Tudor Vladimirescu“ din Col. lui V. Alexandri găsim caracteristica lui Ipsilanti cu toate slăbiciunile lui:

„Apoi încă am mai văzut  
Șerpe galbin preiăcut  
Ce purta coarne de țap  
Și creastă roșe în cap.  
El avea ochiu vânzător  
Avea graiu lingușitor,  
Și mă tot rugă mereu  
Să mă duc la cuibu' său“.

Alexandri, Poesii pop. 216.

În Col. lui G. D. Teodorescu cf. Matei Vodă Basarab, găsim:

„Grecul e vidră spurcată,  
Este fiară-nveninată!“

Op. cit. 479.

Sau, tot în această colecție. Nedea, servitorul lui Vulcan e descris după toată firea lui:

„Nedea-i Grec și om vic'eanu,

Nedea, Grec, fără credință“. Op. cit. p. 554.

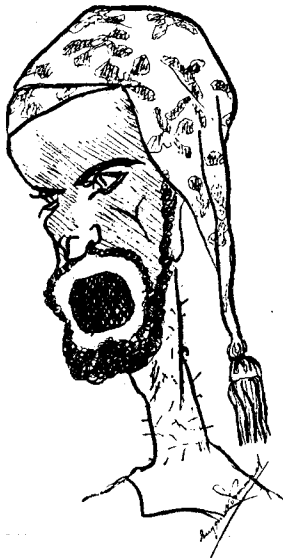
Cred că nu mai e nevoie, să recapitulăm calitățile acestui neam, care a îngrozit musa noastră populară.

În contrast cu Grecul ne prezintă musa populară Turcul în condiții sociale acceptabile.

„Turcau-i rău și e păgân,  
Dar nu-și vinde pe stăpân“.

G. D. Todorescu, Poesii pop. 568.

Și-ntradevăr Turcul n-a putut decade ca și Pandele sau ca Nedea. Și-a cerut plata, a făcut rău, dar



D-L APOSTOLESCU  
DELA OPERA ROMÂNĂ DIN CLUJ.  
(În „Cavaleria Rusticană“).

nu s-a putut apropia în ticăloșie de Grec. Tocmai din acest motiv îl și cruță poezia noastră populară.

Ovreiul a fost un parazit pentru noi și cu cât murdăria a fost mai mare, cu atât a prosperat mai mult. El — prin calitățile lui sociale — nu s-a prea putut ridica asupra patimilor omenești, pe cari le-a exploatat totdeauna în favorul său! Caracteristica lui e:

„— Taci, ovreiu! e spurcat  
Și de lege lăpădat“,

sau

„Măi, jupâne, litfă rea,  
Cât îmi ceri tu pe ăsta?“

Poezia constată laconic, că ovreiu e spurcat, (va să zică murdar), lăpădat de lege și că e negustor.

Calitățile popoarelor menționate mai sus sunt judecări zmulse din suferințele și experiențele Românilor.

Cluj, la 12 Ian. 1921.

Iosif Popovici,  
prof. universitar.

## Frați Joaovics

Cluj, Piața Unirii No. 32.

Cel mai mare și cel mai vechiu atelier pentru fotografic din Ardeal. Execută acvarele, mări și orice fel de suscepere ori-când peste zi.

Bombonărie Cluj, Piața Unirii 3.

## ANUL NOU

Inceputul anului e salutat prin mii de felicitări și câte un duium de calendare, anuare și almanachuri. Cadourile învrăstăte, scrisorile parfumate, cărțile de vizită, biletele de bancă etc. etc., curg ca ploaia. Nimeni, sau prea puțini, se pot subtrage acestui vârtej împestritat. Orașele răsună de muzici armonioase și disarmonioase. Satele răsună de Plugul-cel-mare, Plugulețul, Vasilca sau Siva, Sorcova; de Cerbul, Brezaia și Turca copiilor sau a ficiilor. Se fac vrăji tainice, mai ales de măritiș. Urările merg strună:

Anul nou cu fericire,  
Vă dorim și cu 'nflorire  
Ca merii,  
Ca perii  
În mijlocul verii.

(Alexandri, Poesii po.)

Să dea Dzeu să fie de-acum într'un an:

Stogul cât casa  
Pita cât masa,  
Slăninile cât ușile,  
Untura cât cuptorul,  
Percii unturoși  
Și oamenii sănătoși.

(Poporan).

La case, unde sunt fete de măritat:

Câtă sperlă și cenușe  
Atâția peșitori la ușe!

(Poporan).

\*

În gălăgia acestor urări călduroase, pe timpul de ger al iernii, filosofii cugetă mai rece. Pentru ce atâtea felicitări — întrebă ei — la trecerea unui an? Fără îndoială, anii zboară iute și Lamartine avea drept să cânte:

C'est encore un pas vers la tombe,  
Qu' des ans aboutit le cours;  
Encore une famille qui tombe  
De la couronne de nos jours.

Aceleași idei le avea Alexandrescu al nostru:

Să stăpănim durerea care pe om supune  
Să așteptăm în pace al soartei ajutor;  
Căci cine știe oare și cine îmi va spune,  
Ce-o să aducă ziua și anul viitor?  
An nou! Aștept minunea-ți...

Anul nou intră în lumea ce-l așteaptă cu nerăbdare, alungând anul vechiu în noianul eternității. Cel nou intră aducând mii de speranțe. Cel vechiu trece la adormiții întru Domnul, așternând uitarea cea de veci peste inimi. Dar timpul etern par'că zice anului nou:

Din sinu-ți să tot sameni mereu  
La clipe, ore, zile  
Și luni, iar când găti-vei  
Te 'ntorci la glasul meu!  
Vedea-vei multe 'n lume:  
Durere, bucurie  
Și-ademeniri; dori-vor  
Ca 'ntr'una să te schimbi,  
Să te oprești din cale-ți,  
Sau să pornești mai iute,  
Să 'ntorni, dar nu te-abată  
Strigarea atâtor limbi.

(C. Pavelescu).

\*

Popoarele nu au prea fost de acord cu privire la începutul anului. În parte nici astăzi nu sunt:

La strămoșii noștri, Romanii cei vechi, Martie era luna de întâiu: „Annus incipiebat a Martio“ (Nacrobii. Sat. I, 12), de unde:



luna a șaptea se numia	September,
” ” opta ” ”	October
” ” noua ” ”	November
” ” zecea ” ”	December.

Alte popoare socotiau anul cu începere dela echinocțiul de toamnă. Evreii îl încep dela luna nouă cea mai apropiată de echinocțiul de toamnă. La ei deci anul nou este mobil, variind între 6 Sept. și 7 Oct., pe când Passah (Paștile) cad totdeauna la 15 Nissan (April).

\*

În evul mediu anul nou era fixat pe 25 Martie, ziua de Bunavestire și anii creștini cu începere dela acest dat se numiau „Anni ab Incarnatione Domini”.

Datina s'a răspândit destul de bine în Europa și a durat până în secolul XVII. Ba Anglia abia în 1752 a trecut dela 25 Martie la 1 Ianuar.

Carol cel mare voind ca începutul anului să fie consfințit prin o sărbătoare importantă, l-a fixat pe ziua de Crăciun.

Sub regii din casa Capet s'a statorit pe ziua de Paști, cu toată mobilitatea acestei sărbători.

De aci, o neregularitate bizară a anilor: uneori putând fi de două ori anul nou în 365 zile.

\*

Sub raport bisericesc nu aflăm nici o dată fixă pentru anul nou.

Anul bisericesc catolic se începe la așa numitul *Advent* (25 Nov.—4 Dec.). Cel ortodox la 1 Sept. Pentru 1 Ianuar tipicul bisericesc nu prevede nici cefiri, nici cântări, nici ceremonial, nici nimic, ce să ne amintească încheierea unui an și începerea altuia. Amintește pe Vasile cel mare și tăierea împrejur a lui Christos.

Dar tăierea împrejur a reprobato- însuși întemeietorul creștinismului.

Apostolul neamurilor scrie:

„Iată eu Pavel vă zic, că dacă veți fi fost tăiați împrejur, Christos nimic nu va folosi vouă. Să mărturisesc iarăși orăruși om tăiat împrejur, că este dator să împlinească toată legea... În Christos Isus nici tăierea împrejur nici netăierea împrejur nu poate ceva, ci numai credința lucrând cu iubire”. (Galat. V, 2-3, 6).

Alții invoacă argumente astronomice. În Ianuar pământul trece prin perihel.

Nici acest argument n'are temei. Linia apsidelor (osia cea mare a orbitei terestre) și prin urmare trecerea Pământului prin perihel, se deplasează an de an. În 21.000 de ani face o tură completă.

\*

Pământul dă roață în jurul Soarelui de-alungul unei elipse ce abia difere de periferia unui cerc. O astfel de figură nu are nici început, nici sfârșit. Deci natura însăși nu s'a sinchisit să încreșteze începutul sau finea unui an.

Totuși anotimpurile există.

Fără îndoială, sistemul, cel mai științific ar fi să se înceapă anul fie în unul din echinocții, fie la unul din solstiții.

În revoluțiunea anuală, ce o face Pământul în jurul Soarelui, sunt patru puncte geometrice, ce s'ar putea alege drept puncte de plecare pentru măsurarea anului.

Primul punct e la gradul zero. Rectascensiunea Soarelui e zero. Declinațiunea pe aceeași urmă. Ince-



## IN CIMITIR.

*Adâncă pace, adâncă, sub lespezi și sub flori,  
Urmeze ziua nopții, ori noapte fără zori.  
În neclintire-eternă, e-a criptei nepăsare.  
Doar vântul de svonește că 'n lume e mișcare.*

## NIMIC.

*Trăește-ți clipa dată, nu te gândi la mâne  
Din vremuri doar atata-i și încă, bunul tău  
Nimic... și ea rămâne!*

\*

*S'alung una pe alta dorinți, gânduri, viață  
Cum valu-alungă valuri, cum umbra umbre-alungă  
În zori de dimineață.*

## SUNT.

*Sunt dureri ce nu se tulbur  
Nu le-atinge prea's adânci!  
Vremea și 'ncă le'nconjoară!  
Valul cruță și el stânci.*

† Ana Conta Kernbach.

putul primăverii astronomice. Centrul Soarelui trece drept pe la ecuator.

Al doilea punct e la gradul 90. Rectascensiunea Soarelui e 6 h. Declinațiunea boreală maximum, fiind egală cu oblicitatea ecliptice. Începutul verii astronomice, pe emisfera noastră.

Al treilea punct e la gradul 180. Rectascensiunea Soarelui 12 h. Declinațiunea zero, din boreală devenind australă. Centrul Soarelui iarăși tece prin ecuator. Începutul toamnei astronomice, pentru emisfera noastră și al primăverii pentru emisfera australă.

În fine, a patrulea punct e la 270°. Declinațiunea australă a Soarelui atinge valoarea maximă. Pentru noi e începutul iernii. Pentru emisfera sud începutul verii.

\*

Începutul anului se poate socoti la unul din aceste patru puncte.

Calendarul național republican, al Franței, începe anul la 22 Septembrie, echinocțiul de toamnă.

Proiectele moderne de reformă acceptează echinocțiul de primăvară, căci continentele cele mai locuite se află pe emisfera noastră. Eurasia întreagă, o mare parte din Africa și America. Emisfera australă mai mult e acoperită de apă: Oceanul Pacific, Oceanul Atlantic, Oceanul Indian.

Popoarele culturale cu tot dreptul pot reclama deci, ca începutul anului să se socotească dela echinocțiul de primăvară boreală, precum de aici se socotesc și rectascensiunile Soarelui. Anotimpurile fiind regulate de Soare, e logic ca și măsurarea anului să se facă în conformitate cu celelalte măsurări astronomice ale deplasării (aparente a) Soarelui.

Gavr. Todica.



## GLORIA CUMPĂRATĂ.

— Povestire de Zarin —

Trad. din rusește, de NINA DONOS.  
Continuare).

V.



Gdovschi a mai scris două povestiri și le-a dat lui Șugaev, pe cari acesta le-a dat spre publicare una lui Stepanov, iar alta în gazeta „Zarnița“.

Lui Șugaev îi era ușor să-și plaseze lucrurile. În afară de talent, milioanele i-au fost de mare ajutor.

Editorii puneau mare nădejde în Șugaev, într'un caz de criză neașteptată.

Șugaev era vesel. Când apărură într'o revistă prima lucrare, iscalită cu numele lui, nebun, dete fuga la Gdovschi. Cu căciula de biber, cu șal la gât, se opri în mijlocul camerei, învărti prin aer gazeta, și strigă cu bucurie: „S'a publicat! E scris și numele! S'a isprăvit! Sunt scriitor, Timošenka! Ce bucurie! Până la anul nou, în fiecare săptămână, numele meu va fi scris pe copertă, în revistă, în anunțuri... Peste tot: Simion Șugaev! Imbrățișează-mă! Și strânse în brațele sale puternice pe Gdovschi, încât era aproape să-i sfărâme rărunchii.

Cu o tristețe nemărginită Gdovschi luă revista și începu să citească. Incepu să-și aducă aminte de impresiile, sub influența cărora a scris acest roman.

Inspirare bruscă, lacrimi, și o bucurie liniștită. Ii plăcea mult acest roman, și iată, îl vede tipărit. Dedesubt, însă, nu e numele lui, ci a unui Șugaev oarecare...

Se uită cu ură la Șugaev, iar acesta emoționat, vesel, se plimba iute prin cameră; mare, și tălâmb ca un elefant în colivie, spuse:

— Va crede acuma și Ciugreev și Anohov și alții... Ha-ha-ha! Nici nu-ți închipui cât sunt de vesel. Pe toți i-aș fi îmbrățișat, i-aș fi sărutat! Zău așa! Pe Stepanov l-am invitat la masă și i-am spus: Voiu frige un porc întreg. Te voiu primi cu trufe și căpșuni! Dar m'a refuzat bătrânul. Eu l-aș fi primit bine, zău așa! De i-ai fi văzut pe toți cum mă felicitau, cum îmi laudau romanul!

Dar uitându-se la Gdovschi, îl amenință cu degetul:

— Mă invidiezi!...

Gdovschi tresări.

— De ce? Eu știu ce știu! De altceva nu'mi pasă!

— Apoi vezi, Timoșa — începu Șugaev cu un glas galeș — ceea ce știi păstrează în secret. Eu, vezi, pentru banii mei am această plăcere.

— Înțeleg! — răspunse Gdovschi cu glasul înecat.

În clipa aceasta ar fi vrut să-l apuce pe Șugaev și să-l arunce din cameră ca pe un insolent. Iși innăbuși necazul și zămbi slab...

Șugaev se înveseli din nou.

— Ei, eu plec — spuse el luându-și rămas bun dela Gdovschi, apoi adăugă:

— Poate îți trebuie bani?

Gdovschi se înroși ca de o lovitură:

— Nu, mulțumesc!

— Vezi, eu...

Gdovschi îl opri cu un gest.

— Ei, la revedere, dacă e așa — spuse Șugaev.

Gdovschi îl petrecu, și întorcându-se în cameră, căzu obosit pe canapea.

De ce-i vine rău când vede numele acestui nebun pe romanul său? Ce e un nume? Un sunet deșert!

Era dureros și-l muncea faptul, că acuma vedea clar. Parcă s'a lăpădat de copilul său, dându-l altuia spre adopțiune... per'că și-a vândut nevasta...

VI.

Viața lui Gdovschi s'a schimbat, luând un caracter deosebit. Într'adevăr, el era scriitor. Petrecea ceasuri întregi la masa de scris, dar în același timp el trebuia să se lapede de profesiunea aceasta.



DRA. M. V. NESTORESCU DELA OPERA ROMÂNĂ DIN CLUJ.

La început mai umbla pe la redacții, își invita prietenii, dar mai târziu trebui să se lipsească, fiindcă prietenii îl întrebau mereu: „Ce scrii? Unde lucrezi?“ La aceste întrebări el trebuia să mintă. Acest lucru începu să-l chinue și să-l urmărească ca nu coșmar.

Legăturile cu prietenii începură să slăbească, căci nu erau interese comune, cari să le întărească.

Retras din cercurile literaților, îl copleșea o măhnire profundă... singurătatea era plictisitoare.

Uneori, după culise, la vr'o masă, sau la vr'o artistă, se întâmpla să se întâlnească cu Pupchin, care se făcuse nemărginit de fudul, decând o revistă mare l-a primit sub aripa ei, dându-i posibilitatea de-a intra în modă.

Nu-l mai putea suferi pe acest om cu picioare subțiri în pantaloni cadrilați, cu cisme galbene.



Pe Gdovschi totdeauna îl enerva, când acesta începea: „Noi, scriitorii...”

— Dta ești un gazetar mincinos, nu scriitor — îi zise Gdovschi.

Pe Pupchin era reu să-l insulti cu vr'o frază. El se uită la Gdovschi cu un zâmbet rău:

— Cred că am și eu dreptul, pe care îl are un romancier dimisionat...

— Oare?!...

— Urmașii vor hotări asupra noastră — răspunse cu mândrie Pupchin, și Gdovschi se simți biruit.

Mai venea pe la el Ciulcov, care totdeauna avea mare nevoie de bani. Gdovschi nu-l refuza, temându-se să nu-și piardă și pe acest prieten. Totdeauna îl primea cu bucurie și asculta minciunile, pe care Ciulcov le aducea din belșug.

Interese reciproce legau așa de strâns pe Gdovschi și Șugaev, încât amândoi făceau unul.

Gdovschi era scriitor, nu putea face nimic altceva, și lui îi trebuia un expedient pentru viață. Afacerea cu Șugaev era destul de mare.

Șugaev era bucuros că i s'a realizat testamentalul vis: era scriitor. Și mai degrabă s'ar fi despărțit de

### Ziariști clujeni:



D-L AUREL CIATO.

avere, de viață, decât s'ar fi lăpădat de vanitoasa-i desfătare. Nici unul din ei nu putea rupe această legătură, par' c'ar fi fost complicitii unei crime.

Se certau de multe ori. Gdovschi îi scotea în față pierderea numelui său în literatură, și-i spunea vorbe grele lui Șugaev.

— Tu ești Diavolul — îi spunea el mi-ai cum-părat sufletul!

— Injură! — râdea blând Șugaev — sufletele n'au astăzi nici o valoare, pe când eu îți plătesc... cât? Ha?...

Rămas de societatea literaților, el — nu se putea atașa nici pe lângă alții. Făcea impresia unui om fără nici o treabă, față de care lumea totdeauna are aversiune. Lumea pretinde să te vadă muncind, măcar în aparență, iar dacă nu muncești, te urăște. Intră, dacă vrei în vr'o instituție de binefacere, fă colecția de mărci, arată, măcar, că ești ocupat, că ai și tu o treabă!...

Gdovschi era ocupat. Scria povestiri și romane, stând zile și săptămâni întregi în casă.

Lumea nu putea să vadă aceasta și să o claseze ca o ocupație.

Împrejurul lui se formă un cerc original de cunoscuți: tineri fără nici o treabă, cartofori, șahiști... Cu astfel de oameni se întâlnea prin cluburi, prin societatea jucătorilor de șah. Vorbea cu ei, fără să le știe numele, viața, casa...

Ca omul, scos din matca lui, suferea, se chinuia... Uneori, când ieșea din casă, după săptămâni

întregi de lucru, se deda la orgii nebune, la cărți, prin taverne, în societatea femeilor pierdute...

Alteori i-se părea că și-a vândut cu adevărat sufletul satanei, simțea că piere, neavând nici o temelie sub picioare... În asemenea clipe era în stare să taie pe Șugaev.

Iar Ciulcov neînțelegând starea lui sufletească, îl aprindea și mai mult cu vorbele sale. El venea mereu la Gdovschi și-i povestea despre succesele lui Șugaev. Șugaev dădea banchete mari, adunând împrejurul lui scriitori, pictori și artiști.

Numele lui se făcuse popular ca al unei artiste. Chiar și scriitorii mari vedeau în el un talent.

— E o minune — spunea Ciulcov — li zăpăcește pe toți. După vorbă nu se arată destul de învățat. Lucrează ca un comerciant, se ocupă de afaceri, — iar în scris: democrat, revărsare de amar și necaz. Am citit și eu „Fără nume“. O povestire scurtă, dar o dramă întreagă! Și ce putere!

Gdovschi îl asculta, abia putându-și reține indignarea. Cu ce plăcere l-ar fi tăvălit pe Șugaev în noroi!...

Gdovschi nu putea să nu scrie. Uneori se reținea, nu se apropia de masă, dar imaginile începeau să-i năpădească sufletul, înperchiate de sentimente și nu-și putea stăvili imboldul. Se așeza la masă și scria cu patimă.

Când isprăvea, ca un avar, își ascundea manuscrisul, tremurând... Iar timpul trecea, banii se isprăveau, și blestemând, lua manuscriptul și i-l ducea lui Șugaev.

— Mănâncă!! — spunea furios și disprețuitor.

Șugaev se obișnuise cu felul relațiilor dintre ei, și numai râdea cu blândețe.

— Cât e?

— Cinci coale!

Șugaev, numai de cât, îi dădu nu cec, spunând:

— Tu, Timoșa, numai să scrii, bani găsești la mine.

Gdovschi se îngălbenea de ciudă și nu găsea un răspuns. Șugaev avea dreptate. După afacerea hotărâtă între ei, el se ținea cinstit de condiții.

Câte-odată, însă, când Șugaev, amețit de succesele sale, se lăuda lui Gdovschi, acesta nu putea să-l sufere:

— Tu îți ieși din minte! Fălește-te față de alții, dar nu față de mine. Mie nu'mi poți spune de nici un lucru, că e al tău! Nu-ți dau voie! Totul e al meu! Gândurile mele, sângele meu!

Șugaev, speriat de supărarea lui, căuta să-l liniștească.

— Lasă, am zis așa o vorbă, de ce te superi?

— Mie să nu mi-o spui! Dustul că spui la alții! Față de mine, nu-ți dau voie!

Uneori, însă, discuția avea alt caracter.

Șugaev cu o față scrioasă și încrunțată spunea:

— Toți se miră, că în scrierile mele e așa de mult pesimism. Și au dreptate. Tot ce-ai scris e trist

# Katz și Mendel

depozit permanent de haine băr-  
bătești, pentru băiați și fetețe

Cluj, Piata Unirii No 10.

de tot și posomorit. N'ai putea, cumva, să scrii mai vesel? Ha?

Gdovschi, disprețuitor, mișcă din umeri.

— Caută pe altul, care să-ți placă — zise el în glumă — eu scriu așa cum știu și cum simt...

— Ei, uite, tu te superi — zise speriat Șugaev

— Eu zic numai așa... Toți sunt îndestulați...

— Și eu zic numai așa...

— Scrie, te rog, cum vrei! Numai scrie! — spuse liniștit Șugaev, apoi scoțând din buzunar un carnet:

— Am niște porunci. Prebue să le execut și bine și iute. Am făgăduit că în anul viitor voi publica în revista „Razgovori“ o povestire cam vr'o cinci coale,



D-L BRĂILA DELA TEATRUL  
NAȚIONAL DIN OLUJ.

în „Jivoe Slovo“, neapărat, un roman întreg, apoi în „Posevâ“ ceva cam în vr'o două coale.

„Razgovori“ m'a rugat să le dau ceva pentru Ianuarie. Scrie ceva din viață, așa, despre fabrici ceva...

Lui Gdovschi i-se ridică sângele în față.

— Eu nu scriu cu antrepriză! Scriu când vreau!

— Știu, dragă, dar dacă am promis...

— Nu garantez.

— Ascultă! Îți voi plăti 500 de ruble de coală! 500! — spuse Șugaev, când îl văzu pe Gdovschi supărat tare.

Acesta deveni confuz.

— Bine, voi încerca!

Și el seria pentru Șugaev, iar Șugaev tipărea și se bucura de năluca gloriei literare.

— Va urma. —

**Parfumeria „D'Or“.**

Să mâncăm  
in restaurantul „Hotel Central“  
Prima bucătărie de lux. - Beuturi excelente. - Toată seară concert.

## SEARĂ.

*Tăcut te-aștet, o, seară, 'n poartă să te cobori din tei ușoară  
Cu tot alaiul tău de umbre ce mă cuprind și mă'nfioară;  
Prin iarbă cântă-a toamnă greeri sporind pustiul și uitarea  
Și ca un farmec împietrește poleiul lunii depărtarea.*

*...Și gândurile mele toate cum se trezesc și mă 'mpresoară,  
Când te aștept, o, seară, 'n poartă să te cobori din tei ușoară  
Cu 'ntregul tău alaiu de umbre ce mă cuprind ca niște ape!  
Și-atât de trist mă simt și singur, că nu mă mai cunosc  
[aproape...]*

Dinu Geoglovan.

## POVESTEA ZÂNELOR

după Sarah Bernhardt.

Zânele toate se adunaseră lângă leagănul unui copil. Mișcați și smeriți, tatăl și mama ascultau dorințele fiecăreia dintre ele:

— Copilule, vei fi frumos, mare și puternic; vei purta coroane de aur, vei fi erou; mulțimea te va aclama; aiuriți, admiratorii tăi vor trage carul triumfului; sub gesturile tale poporul va râde, va plânge, va tresări și va tremura. Poeții vor scutura perlele lor la picioarele tale; muzicanții își vor instruna liarele pentru cântarea laudei tale. Vei fi iubit de o sută de eroine diferite. Otrava și pumnalul vor fi nepuțințioase față de tine. Renumele tău va trece peste munți și peste ape.

Mama ingenunchiase, mulțumind zânelor. Dar ușa se deschise deodată și zâna gloriei celei veșnice intră.

— Nu pot — zise ea — să iau înapoi darurile surorilor mele. Dar pentru a vă pedepsi de orbirea voastră, iată care este urarea mea: coroanele aurite vor fi de carton, el va râde, va plânge, va iubi, dar prin voința altora. Insuși aceia cari l'au aclamat, îi vor refuza cu cruzime semnul caracteristic dat oamenilor de elită. Poporul, al cărui idol va fi, îl va lovi în plină glorie și hohotind în aplauze, îl va smulge dela carul triumfal al unui nou erou. Laurii de pe cap se vor schimba în flori nepieritoare și el va muri în tristețe și uitare, nelăsând nimic, nimic în urma lui.

— Dar ce va fi? strigă înspăimântat tatăl.

— Va fi comedian.

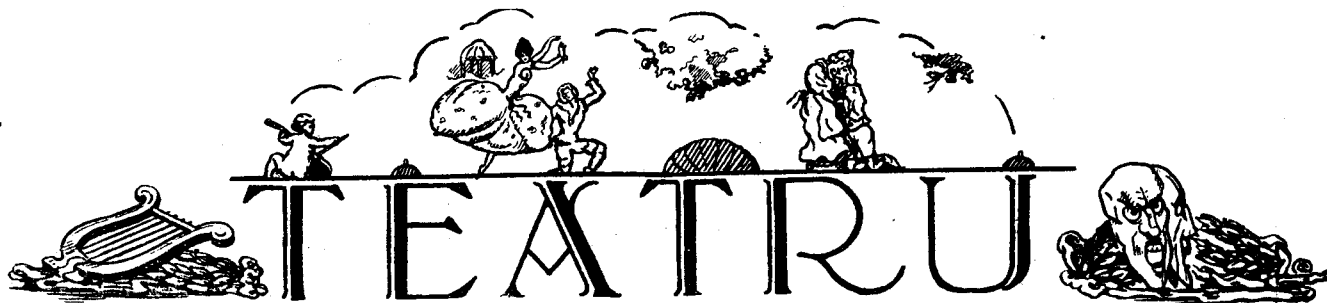
— Atunci zâna morții se ridică încetșor.

— Copilule, zise ea, te voi răsbuna. Sub greutatea amintirii tale se va sdrobi artistul care se va naște după moartea ta.

George Baiculescu.

Abonați cu „Evoluția“ care a-  
toții revista „Evoluția“ pare cu  
colaborarea tuturor scriitorilor mari ardeleni.





## Hero și Leandro.

Dramă în 4 acte și 7 tablouri de Grillparzer.



Gând a scris această piesă acum aproape o sută de ani și când a reprezentat-o la Viena în fața unui public cu gust pronunțat spre dulcegărie clasică, desigur că Grillparzer a înregistrat un succes frumos.

Astăzi, pentruca piesa lui Grillparzer să îsbutească a te reține câteva ceasuri la teatru, trebuie să fie jucată de un ansamblu specializat în asemenea genuri teatrale.

Nu vrem să spunem prin aceasta că ansamblul teatrului național din Cluj n'ar fi potrivit pentru piese clasice. Ba da. Dar este specializat în comedie. Aceasta este singura deosebire la care mai adăugăm: pe lângă că este specializat dar chiar este potrivit pentru comedie.

Singură dna Bârsan a reușit să spună versurile corect, — de altfel este o specialitate a dsale, — și a mulțumit spectatorii printr'o interpretare inteligentă.

Dl *Dimitriu*, „frumosul Leandro“ a făcut și dsa ce-a putut. Se zice că în teatrul fizicul nu importă prea mult. În piesele cu subiect din antichitate credem însă că fizicul e o condiție „sine qua non“.

Decorurile au fost în destul de îngrijite, cu deosebire ultimul tablou.

## Manevrele de toamnă.

Localizare în 4 acte de P. Gusty.



Dacă „Hero și Leandro“ n'a fost pe gustul publicului clujean, în schimb delicioasa localizare a lui P. Gusty simpaticul director de scenă al Teatrului național din București, a fost mai mult decât mulțumitoare.

E drept că această localizare pare cam naivă. E ceva dinainte de război când o manevră era un eveniment neobișnuit.

Astăzi când fiecare sat aproape a adăpostit regiamente de soldați, când cea mai mare parte a țării a fost câmp de luptă, când nu e copil cel puțin care să nu fi văzut tunuri și mitraliere, când pe străzile orașelor sunt mai mulți maiori decât sublocotenenți, și mai mulți ofițeri decât erau altădată soldați, o simplă „manevră“ nu mai poate impresiona. Totuși unele tipuri prinse admirabil fac ca localizarea dlui Gusty să trăiască încă.

Subiectul nu e complex, ba aproape de loc. Un regiment vine într'un oraș de provincie, lumea se bucură, mai ales elementul feminin și se termină ca o operetă vieneză prin câteva căsătorii. Trei oficiale, dar câte în perspectivă!

Și pentrucă sunt spirite ușor de înțeles și pentrucă sunt „a propos-uri“ tari, jumea râde, se distrează și pleacă mulțumită că a plătit și s'a păcălit.

Intr'adevăr la Cluj dacă publicul n'are ocazia să râdă sau în „extremis“ să plângă, nu e mulțumit, înseamnă că s'a păcălit. Dacă ar fi cu puțință o mixtură care să-i satisfacă ambele exigențe nici n'ar mai fi sală goală la teatru.

Și acum ceva despre interpretare. Desigur că în fruntea ansamblului trebuie să relevăm pe dl C. Toneanu.

O selecționare nici nu s'ar putea face. Toți artiștii, dar absolut toți (afară de o mică excepție feminină: dra Ecaterina) au fost admirabili și ropotele de aplauze cu cari au fost răsplățiți la fiecare reprezentație de sălile archip ine, sunt credem, cea mai bună dovadă.



## OPERA MAGHIARĂ.

### Carmen.

Operă în 4 acte de Bizet.



La opera maghiară s'a reprezentat minunata operă a lui Bizet, în care temperamentul spaniol este așa de bine redat prin amestecul de muzică erotică pasionantă și alta suavă, naivă, feciorelnică.

Nu am putea zice că opera lui Bizet a fost interpretată fără scăderi; totuși în comparație cu alte reprezentații „Carmen“ a fost mulțumitoare.

Din partea unei întreprinderi nesubvenționate este chiar mult ceea ce face.

Din interpretare remarcăm pe dl Virág (locot. Juniga) cu o voce simpatică și puternică; asemenea dl Sugar (Toreador).

Din elementele feminine dra Ileana Lorbeer a fost o Michaelă ideală, cu o voce admirabil cultivată, dsa se impune ca un prețios și real talent.

Menționăm încă pe dra Ilei Rozsa (Carmen).

Orchestra și corul au neapărată nevoie de-ași completa lipsurile cari pe-alocurea devin chiar supărătoare.

Dacă voți să aveți față curată, proaspătă, încercați odată  
**Crema Ambra** peste zi  
**Crema-gold Ambra**  
(noaptea).

Deposit principal:  
**Drogeria EMRE**  
Cluj.

În provincie se expediază prin poștă. ::



## Insemnări.

### Premiile „Evoluției“.

Direcțiunea revistei noastre a fixat trei premii (1000, 500 și 250 lei) pentru abonații, cetitorii, sau alți interesați, cari ne vor trimite spre publicare cele mai reușite fotografii de porturi naționale, biserici vechi de lemn, țesături cu motive naționale din diferite părți ale țării, vederi generale, localități și ținuturi pitorești, apoi fotografii de monede vechi și alte obiecte, potrivite pentru a fi publicate într-o revistă ilustrată. Premiile se vor da la sfârșitul anului, când o comisie compusă din specialiști își va da părerea asupra tuturor fotografiilor publicate în cursul unui an în paginile revistei noastre. Toate fotografiile trebuiesc însoțite de explicațiile necesare, iar pe plicul în care se vor trimite, să se adauge cuvintele: *Pentru premiu.*

### Originea Tiparului.

Profesorul german G. Zedler a dat o lovitură de grație lui Guttenberg. Invenția acestuia, căreia mulți editori speculanți pot să-i mulțumească azi palatele, automobilele, Wertheimurile cu milioane, în timp ce robii condeului poate ar blestema-o, — a făcut-o pur și simplu imitație. Studiul ieșit acum de sub tiparul profesorului german, dovedește în baza unor cercetări de zeci de ani, că tiparul exista și la chinezi, dela care l-au luat arabii și nu se știe cum. a ajuns apoi la Olandezi, Aceștia îl aveau însă într-o formă primitivă. Meritul lui Guttenberg, e, că a dat urmașilor un tipar mai perfecționat și mai adaptabil perfecționărilor ce i-s'au adus ulterior.

### Inteligența animalelor.

În principiu s'a admis pretutindeni și întotdeauna. Ba chiar ni-am obișnuit să clasăm animalele după gradul lor mai înalt sau mai scăzut de socialitate, și nu într'atâta după alte considerațiuni, cum ar fi bunăoază domesticia ș. a. Totuși nimănui nu i-a sugerat ideia, că această inteligență brută, mai corect instinctivă, s'ar apropia câtuși de puțin de aceea a omului.

Veacul modern, și și n'privința aceasta occidental, ne-au rezervat surpriza într'adevăr senzațională, a descoperirii, că inteligența animalelor, dacă nu a tutora, cel puțin al unora dintre ele, nu e mai prejos decât inteligența omului.

În ultimul an de pace, sunt 8 ani de atunci, Germania ni-a dat câțiva oameni iscusiți, care s'au dedicat exclusiv dovedirii acestei inteligențe asemănătoare cu a omului, la animalele domestice. Rezultatele au rămas necunoscute, afară de un caz, al experimentatorului Karl Krall din Elberfeld, care a izbutit să instruească la citit și scris mânzi de pur sânge

arab. S'ar părea o minune. Chiar este. Mânzii separați, crescuți într'un grajd amenajat s. opului, și puși în fața unei table, pe care li-s'au scris literele, au învățat în curând să scrie, să citească, să „vorbească“, dacă vorbit se poate chema exprimarea pe alte căi de cât a graiului, în lipsa vocii articulate. Fiecărei litere din alfabet îi corespundea o lovitură de picior în pământ (ex. literei „e“ o lovitură cu amandouă picioarele, lui „d“ două cu dreptul, trei cu stângul etc.). Calul a fost instruit nu numai să citească ci și să scrie, bine înțeles în acelaș chip: însemnând literele prin bocănituri din picior, și nu după scrisul etimologic, cum e al limbei nemțești în care a fost instruit, ci foneticește. Astfel de pildă, cuvântul Essen, pronunțat Essen, a fost scris de cal așa acum se pronunță.

Ajunsa la această etapă, instrucția a pornit mai departe. Calul a putut răspunde la întrebările prin telefon și chiar să deslege unele ghicitori: d. ex.: ce e în odae, neagră și călduroasă, — soba.

Războiul a pus capăt acestui frumos succes al lui Krall. Caii lui și-au găsit pe frontul Franței moartea eroică.

Dar încercarea n'a fost lasată baltă și după trecerea războiului. Un ziar medicinal din Bordeaux anunță acum, că drul Rouhet a reușit să-și învețe calul să scrie în adevărată accepție a cuvântului: cu condeul, care însă, vorba vine, îl poartă cu gura. Scrisul acesta al calului lui Rouhet este cât se poate de caligrafic și citeț.

Trebuie adăogat la toate acestea, după mărturișirile savanților care au constat minunea, că nu e vorba despre dresare, cum ar fi dresarea cailor pentru circ, ci o instrucție în p'rul înțeles. Succesul este deci vrednic de toată luarea în seamă; cine știe, ce pas uriaș înainte înseamnă pe calea progresului omenirii.

### Vitalitatea jidovească.

Un ziar englez, „Yewish Chronicle“, aduce constatări puțin îmbucurătoare pentru omenire, relativ la vitalitatea poporului tenace al lui Israel, care grație acestei tenace vitalități a penetrat până n ungherele cele mai ascunse, dar exploatabile, ale pământului. Ziarul evreesc dovedește cu statistica faptul, că mortalitatea evreilor în Rusia din vremurile de pace se reducea la jumătatea aceleia a altor popoare; în acelaș timp, în Germania (Prusia) proporția era de 13.6 : 19.9, în Lemberg de 24 : 27, în Tunis proporția morților de tuberculoză era aceasta: 413 europeni (la mie), 113 arabi și numai 0.75 evrei. Yewish Chronicle datorește această vitalitate, împrejurării, că fiind evreii din cele mai multe dintre statele amintite, ortodoxi, trăiosc mai modest, fără alcool și alte abuzuri.

### Un nou volum al contesei de Noailles.

Contesa Mathieu de Noailles, care — după cum se știe — e născută Brancoveanu și este una din cele mai mari poete ale timpului nostru, a scos un nou volum de poezii „*Forțele eterne*“, lăudat de criticul Bidou.



**Molière.**

În Ianuarie anul a cеста se împlinesc trei sute de ani dela naşterea lui Molière. Dela Terenţiu pâuă în sec. al XVII-lea, smenisea sia mai înregistrat în anele ei un autor comic de talia lui Molière. Trăit în epoca prejudecăţiilor celor mai absurde, în mijloac societăţii cu cele mai reale defecte, geniul creator şi satiric al lui Molière a ştiut să traspună în artă realitatea în forma ei plastică, parfumată cu un umor irezistibil, de altfel caracteristic temperamentului fraucez. Căci Molière n'a lucrat cu imaginaţia: nici odată moravurile şi caracterele nu şi-au găsit un maestru mai desăvârşit, dotat cu mare spirit de observaţie, case să le descrie cu atâta adevăr. Şi pe lângă analiza şi descrierea acestor caractere individuale generale, Molière mai descrie trăsăturile particulare ale indivizilor în legătură cu starea de spirit a timpului său.

Sunt mari scriitori comici, cari nu se sfiesc să arate că Molière le-a servit de exemplu. Un desing; de pildă, n'a tăgăduit niciodată aceasta. Iar Goethe n'avea altă distracţie mai favorită decât secitirea operelor lui Molière.

De trei sute de ani opera lui Molière continuă să trăiască şi va trăi atâta timp, cât societatea va păstra în sânul ei pe Tartuff-ii, Harpagonii şi Scapin-ii, pe care îi întâlnim din belşug şi în societatea noastră. Deaceea Molière este mult citit şi reprezentat pe sceuele noastre.

Frauţa îşi face o datorie de înaltă onoare întra sărbătorirea triceuteuasului lui Molière — acest ilustru comediau şi universal autor de comedii — care reprezintă spiritul golic în toată plinătatea manifestărilor lui.

G. B.

**Chiar şi Academia franceză**

îşi sehimbă regulamentul, după răşboi! Frederic Masson, vorbind despre producţia a 1920, a declarat că în 1921 va primi Academia nu 5 exemplare din fiecare lucrare înaintată spre premiare, ci 4 copii împriimate cu maşina.

**O nouă revista literară în Iaşi.**

În curând, va apare în Iaşi o revistă care se va consacra cu totul educării viitoarelor generaţii, cu literatură şi ştiinţă mai uşoară, dar sănătoasă pentru îndrumarea pe căi bune a tineretului. Ea nu-i de cât tot vechea revistă de înainte de răşboi „Comoara Tinerimii care a lăsat urme luminoase, având bine înţeles bune condee şi buni conducători şi atunci.

Ni-se aduce la cunoştiinţă în acelaşi timp că s'au pus bazele şi unei case de editură de cărţi literare şi ştiinţifice pe înţelesul tuturor cititorilor. Primul număr a apărut şi coprinde „Intâmplările unui şcolar american“ de Thomas Bailey-Aldrich în traducerea D-nei E. Dr. Cazacu.

Atât revista cât şi noua casă de editură va sta sub conducerea D-lor Dr. Cazacu, Sadoveanu, Jean Bart, D. Pătrăşcanu, Spiridon Popescu, etc.

Acestă ştire nu poate fi primită, decât cu bucurie de tot ce e român în această ţară.

**Note.**

În editura Soc. Viaţa Românească se vor tipări în curând două volume din neuitata noastră scriitoare: Ana Conta Kernbach, moartă zilele trecute la Iaşi în mod subit. Primul care va apare este „Boabe de mărgăritar“ unde sunt schiţe amintiri, figuri literare, etc.

În corpul revistei dăm şi noi, 3 „mărgăritare“ dintr'un volum alcelei dispăruite.

\*

„Viaţa Românească“ dorind să editeze întreaga operă a neuitatului Calistrat Hogaş tipăreşte al 2-lea volum „Amintiri dintr'o călătorie“, din ciclul „Pe drumuri de Munte“. Primul volum tipărit de-acum o lună este „În Munţii Neamţului“ în care ne dă o limbă din cele mai frumoase din plăcutul dialect moldovenesc asemănător mult cu Creangă.

**„Gândul nostru“.**

Tot în Iaşi a luat fiinţă un cerc artistic şi literar cu numele „Gândul nostru“. El va tine sedinţe cultural-artistice în fiecare săptămână şi va organiza şezători, unde scriitorii: „artistii de toate categoriile mai ales din cei tineri îşi vor spune „gândurile lor“. Un grup de tineri din acest cerc a făcut să apară şi o revistă cu acelaş nume din ale căror trei numere apărute până acum se vede pe lângă noi talente şi acel suflu nou de primenire ce îl simţi primăvara la apariţa primilor muguri ş'a primilor colţi de iarbă vestitori de o viaţă nouă şi puternică. În numărul viitor vom reveni cu o dare de seamă asupra acestor trei numere apărute.

**Veşti culturale din Franţa.** Spicuim din revista parisiană „Les Annales“ una din publicaţiile franceze cele mai răspândite şi mai interesante, următoarele veşti, cari vor prinde bine şi cetitorilor noştri: Vorbind despre cărţi scrie *Anatole France*: *Cartea este opiul Occidentului*: ea ne mânăncă“.

\*

*Gustave le Bon*, cunoscutul psiholog şi savant francez, a tipărit un nou volum despre „*Psihologia timpurilor nouă*“. „Mulţi din bărbaţii de stat de astăzi ar profita meditănd asupra acestei cărţi“, scrie recenzentul.

\*

Cu „*Medicul fără de voie*“ de *Molière*, jucat şi la noi cu succes, şi cu „*Misanthropul*“ aceluiaşi clasic francez cutreieră actorii „*Comediei franceze*“ din Paris Elveţia, ca să arate ce este în stare să presteze arta dramatică franceză.

\*

**Redactoearea Ivonne Sarcey** cere cetitoarelor revistei câte o *floare*, „acest isvor de parfum, cum spunea Chateaubriand“, pentru soldaţii francezi morţi în Orient (Fez, etc.). Intovărăşeşte rugarea cu foarte simţite cuvinte la adresa celor morţi în streini şi descrie păraginirea mormintelor lor.

\*

La „*ecouri*“ se vorbeşte despre *martirii ştiinţei*, din prilejul unui caz recent, când Infroit, experimentând cu razele Roentgen (X) a trebuit să-şi amputeze degetele mâinii stâng, apoi braţul drept, apoi patru degete ale stângii şi — în sfârşit — până la încheietura mâinei stângi. Eroul acesta al ştiinţei a suferit toate, ca să săvârşească binele semenilor săi. Urmează o listă de medici francezi amputaţi, mutilaţi, arşi, morţi în serviciul umanităţii.

\*

Vestita localitate din Paris, *Bullier*, unde se dau baluri, cercetate şi de „tinerimea“ noastră, s'a redeschis în timpul din urmă. Local de petrece de noapte, cu demi-mondene, unde îşi dedeau întâlnire, pe vremuri,

și Murger, Béranger, Banville. În „Două reamuri“ de Sandu-Aldea, se descrie, dacă nu ne înșală memoria, cum își petrece aici, în inconștientă, băiatul de bani-gata, român, risipind paralele boierului moldovean.

\*

De anul nou — ziua cadourilor în Franța — a întrebat revista pe o seamă de scriitori: „care a fost în copilăria d-tale cadoul, care ți-a pricinuit mai multă bucurie?“ Intre răspunsuri sunt de remarcat acelea, în cari se arată cum o jucărie poate să influențeze asupra caracterului copilului. *Truffler*, actor și regisor cunoscut, amintește cu satisfacție un teatru de carton, pe frontispiciul căruia se afla cu litere de aur inscripția: comedia franceză. Mai târziu a ajuns acolo. Criticul *Auguste Dornheim*, cunoscut ca conferențiar și în București, a căpătat un teatru cu inscripția „Opera“. Mai târziu a scris librete pentru operă. *Maurice Donnay* a căpătat, an de an, până la 16 ani câte un volum din romanele științifice, de popularizare, ale lui *Jules Verne*. (Noi avem prea puține traduse. Va trebui să ne îngrijim de cât mai multe traduceri din *J. Verne* pentru tinerime).

\*

Despre „*Căminurile militare*“ vorbește o rubrică aproape permanentă. Aceste căminuri franceze au fost create ca să ofere soldatului francez nutremânt sufletec în orele libere, să aibă unde să-și scrie epistolele, să citească cărți din bibliotecă, să joacă jocuri de societate, să citească jurnale, să cânte pe instrumente muzicale. Are cinematografe, conferențe, etc. la dispoziție, apoi și terene de sport, cu material pentru jocuri în aer liber. După cum se știe și la noi s'au introdus după sistemul francez astfel de căminuri.

\*

Cu spirit numește o doamnă, *Augusta Moll-Weiss*, într'un volum despre „viața domestică de după război“, criza pe care o traversăm o criză în care amorul-proprriu și spiritul de independență joacă un rol important...

\*

*Ivonne Sarcey* are cuvinte pline de bun simț și de logică, vorbind despre *măritis*. „De ce?“ se întreabă redactarea revistei, „De ce să nu știe Marta și Julieta s'au Tereza nimica?“ (despre logodnicul ei) „De ce să nu li se facă onoarea de a fi consultate? De ce să n'aibă o fată părerea ei la capitolul când este vorba de chestiunea cea mai gravă de pe lume: de măritis?“ Pledează pentru dreptul fetei tinere de a „dispune de persoana sa“, ca să nu fie considerată ca o „fetiță“. „De aceea nu-mi place de loc acele mici comploturi (ale părinților și rudeniilor), șoptele acelea, secretele la cari întreagă lumea ține cheile în mână, afară de cea interesată“. E dușmana „atmosferei de *nesinceritate*“ dinprejurul domnișoarelor din Franța. Domnișoarele să nu fie considerate ca nește „păpuși“, ci ca „femeia de mâne“.

\*

Reținem prețioasa măturistă a Dnei *Ivonne Sarcey* privitoare la felul cum a fost primită propaganda „familiei rev. *Les Annales*“: „Familia noastră a fost de multe ori „Zeflemisită“ (blague). Cântăreți de cabaret, de reviste, scriitori de „ecouri“, și-au epuizat verva asupra „cazului Analelor“. Cum! Cetitori de toate vârstele, cetățeni din toate clasele sociale, naturi făcute ca să se sfășie conform legii comune, necunoscut, ca să o spunem într'un cuvânt, aveau obrazul să se de-

clare legați de unde misterioase și pretindeau să fie înrudiți dintr'aceeași spiță! Nu era ceva comic lucrul acesta? Și totuș redactorii nu s'au dat bătuți, căci erau vestitorii „*Bunătații și ai Devotamentului*“. Ce au adunat pentru cei răniți, pentru prizonieri, pentru orbi, pentru copii săraci; în asilele instituite anume? Din 1914 până în 1921 — 3.377,812 fr. Exemplul acesta este mai elocvent decât toate, că perseveranța pe cărarea bună te aduce la limanul dorit.

\*

50 de ani dela moartea autorului celor „*Trei muschetari*“, a „*Contelui de Monte Cristo*“ și a piesei teatrale „*Kean*“, ca să nu numim decât ceva din biblioteca întreagă, scrisă de *Alexandru Dumas-tatăl* (1803—1870). Fiul său, *Alex. Dumas-fiul*, a fost un fiu natural (de flori) al său. Robert de *Flers* amintește într'un essay cum fiul spunea adeseori că n'a știut multă vreme pe care din mamele sale să și-o aleagă de mamă — fiindcă tatăl a dus o viață de boem. Tot despre tatăl său a spus fiul că este un „copil mare, pe care l-am avut când eram mic de tot“, iar tatăl a declarat despre lucrările fiului său, că una singură este scrisă după procedeu amândurora — prima lucrare dramatică a fiului: „*Dama cu camelii*“ (cine nu o cunoaște?). După „*Dama cu camelii*“ s'au deosebit manierele de a scrie ale celor doi scriitori prodigioși.

## BIBLIOGRAFIE.

- Félix Klein:** Cum se instruește copilul. traducere de Laura Gr. Roșu, Victoria St. Constantinescu și Stelian I. Constantinescu. — Prețul 15 Lei. În editura H. Steinberg și Fiu.
- George Georgian:** Biruințe și înfrângeri. 15 Lei. Editura H. Steinberg și Fiu.
- Smara:** Spade strămoșești. Lei 12. Editura H. Steinberg și Fiu.
- Virgiliu Șt. Serdaru:** Lupta de la Mărășești Oituz. Lei 10. — Editura H. Steinberg și Fiu.
- Hainal László:** Kocos (novele povestiri) Lei 12.
- Dr. Nic. Drăganu:** G. Coșbuc, poetul, liceului grănițeresc din Năsăud.
- I Ursu:** Personalitatea lui Ștefan Cel Mare.
- Dr. Leca Morariu:** Un nou manuscris vechiu, Isopia Vornonețeană. (Cu trei ilustrații).
- Sămănătorul:** Revistă socială, religioasă (Brașov).
- „Cele trei Crișuri“:** Revistă literară (Oradea-Mare).
- Rămuri-Drum drept:** Revistă literară (Craiova).
- Voința:** Ziar cotidian (Cluj).
- Gândirea:** Revistă literară, artistică socială (Cluj).
- Napkelet:** Revistă bilunară (Cluj).
- Tribuna:** Ziar cotidian (Oradea-Mare).
- Primăvara:** (Sântnico aul-Mare).
- Transilvania:** Revista Asociațiunei (Sibiu).

## Banca Ardeleana și Casa de Economie Societate Anonimă

Cluj, Piața Unirii No. 32. — Casa proprie.

**Citiți și răspândiți Evoluția!**



**YES** PUDRA de PORȚELAN AMERICANA de RENUME MONDIAL

**YES**

se GĂSEȘTE din NOU ORIUNDE  
FĂRĂ LEGĂTURA VERDE ESTE  
Iasificata

**YES**

## Fabrica de ulei

a lui LUDVIG GOLDSTKIN și Fiul

Este cea mai mare în Ardeal.

Cluj, Târgul de vite.

## Frații Renner & Co

S. A. - Fabrica de Pielarie Cluj.

Este cea mai mare și mai modernă instalație pentru fabricarea mărfurilor de pielărie. Produsele ei concurează cu cele mai bune și mai efine produse străine. Fabrica de pielărie, încălțăminte și curele de transmisiuni. Sucursale și reprezentanți în toate orașele mai însemnate din țară.



Cooperativa Croitoria Românească a Croitorilor Români din Cluj

Strada Memorandului No. 8.

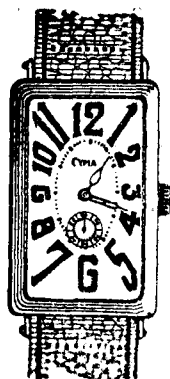
CROITOR  
pentru  
DOMNI

LOUIS

M. SIMON

prăvălie de STOFE  
engleze și din țară

CLUJ, str.  
N. IORGA  
No. 11.



## Fenyő & Braunfeld

Mare magazin  
de Bijouterii

Cluj, Piața Unirii 9.

Telefon 350.

Toată elita Clujului cumpără de  
CRĂCIUN lucrurile necesare dela

## 'Economia din Sona'

unde se vinde cu prețuri reduse.

Cluj, Piața Unirii 1.

Doamnele noastre să sprijinească industria românească. Ce se poate dela români, nimic dela străini. Cereți și vă ve-ți convinge, că salonul de modă

„VENUS“

CLUJ, STRADA MEMORANDULUI No. 13.  
esecută prompt și convenabil orice gen de croiuri pentru dame.

## M. NEUMANN

Mare magazin de costume  
pentru bărbați și băieți  
Cluj, Piața Unirii 14.



## „AUTO-MECANICA“

Reprezentanța  
Generală a

S. R. A. și LEONIDA & Co. UNITE  
BUCUREȘTI.

DEPOSIT de CAUIUCURI — PIESE de SCHIMB  
Str. Regina Maria No. 10. Telefon: 2-17.

Atelier special de reparațiuni. Garaje Depozit de  
benzină

Str. Dorobanților No. 18. — Telefon: 4-89.

AUTOMOBILE: Cadillac, Fiat, Holchiss, Berliet,  
Delaunai, Belleville,  
De Dion Bouton

CAMIOANE: Sauer, Fiat, Berliet.

Director IOAN N. JILESCU.

Clișeurile Evoluției le pregătește  
**Zincografia „MINERVA” S. A.**  
 Cluj, Strada Regina Maria No 1.

**Automobile, cauciucuri accesorii**

**EMIL BLAGA CLUJ,**  
 Piața Ștefan cel Mare 7  
 Telefon: No. 270.

**Alexandru Taub**

Magazin de mode pentru domni  
 Cluj, Strada Nicolae Iorga No. 2.

**„SFINX”**

CLUJ, STRADA REGINA MARIA No. 21.

Cel mai bun, cel mai elegant și cel mai modern  
 atelier de fotografat.

**TRISKA J.**

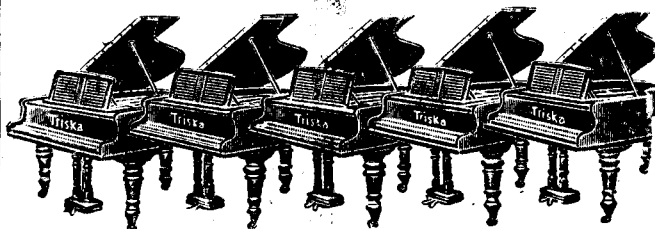
Acoardă, repară și transportă piană conservatorului, opereți și tuturor institutelor de stat. ...



Piane se dau cu chirie.

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal,

C  
L  
U  
J



C  
L  
U  
J

Primul și cel mai mare depozit de pianе din Ardeal.

Str. Saguna No. 18.

Au sosit in mare cantitate pianе și pianine din fabricile, Pörster, Wirh, Hoffmann și Stingl. ...



Piane se dau cu chirie.

**IULIU MUȘȘA**

cel mai mare magazin.  
 Coafer de teatru și Dame

Str. Memorandului 10.

**REGELE  
 PĂLĂRIILOR**

CLUJ.

**Vânzarea și**

imobilelor pentru întreagă Românie o efectuește mai repede biuroul de agenție comercială și comisiune

**cumpărarea Sabin Nemeș Cluj. Strada Corcheș 7.**

croitor  
 pentru  
 domni

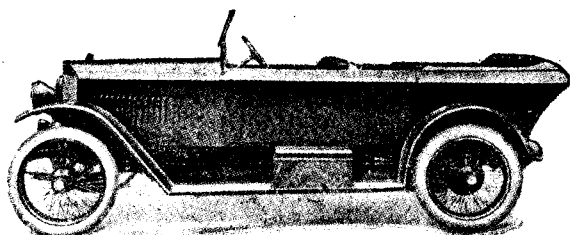
**Ștefan Fanta**

Cluj, Strada Iuliu Maniu 1.

**SIMON SOLE și FIUL**

Prima fabrică transilvăneană de sigile de cauciuc și atelier de gravură

CLUJ, STR. N. IORGA 2. - Telefon 5-82.



**Automobil ieftin**

Telefon 310. de închiriat Telefon 310.

Cluj, Strada Nicolae Iorga 23.